

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers

GEWONE ZITTING 1997 - 1998 (*)

11 JUNI 1998

WETSVOORSTEL

**tot toekenning van een
vertegenwoordigingsrecht aan
slachtofferorganisaties**

(Ingediend door de heer Renaat Landuyt)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Dit voorstel beoogt slachtoffers van gewelddaden een zo groot mogelijke rechtsbescherming te geven.

Dergelijke slachtoffers verkeren dikwijls in psychologische, sociale of financiële nood wat voor hen onoverkomelijke barrières vormt om zich tot de rechtbank te wenden om zo hun rechten als slachtoffer te laten gelden. Deze barrières kunnen omzeild worden indien deze slachtoffers zich zouden kunnen wenden tot gespecialiseerde verenigingen die hen begeleiden en helpen, ook door in rechte op te treden.

Naar aanleiding van het wetsontwerp «Franchimont» had de Senaat in de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering een artikel 5ter ingevoegd dat ertoe strekte instellingen van openbaar nut en VZW's met als statutair doel de verdediging van de rechten van slachtoffers van misdrijven, de mogelijkheid te geven om in rechte op te treden bij misdrijven tegen minderjarigen. Die verenigingen moesten hiertoe gemachtigd zijn door de minister van Justitie en de instemming krijgen van het slachtoffer (artikel 48 van het wetsontwerp tot verbetering

(*) Vierde zitting van de 49ste zittingsperiode

Chambre des Représentants de Belgique

SESSION ORDINAIRE 1997 - 1998 (*)

11 JUNI 1998

PROPOSITION DE LOI

**accordant un droit de
représentation aux
organisations de victimes**

(Déposée par M. Renaat Landuyt)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition vise à accorder une protection juridique aussi étendue que possible aux victimes d'actes de violence.

Ces personnes sont souvent confrontées à des problèmes psychologiques, sociaux et financiers qui constituent des barrières insurmontables les empêchant de s'adresser au tribunal pour faire valoir leurs droits en tant que victimes. Ces barrières disparaîtraient si les victimes pouvaient s'adresser à des associations spécialisées pouvant les soutenir et les aider, notamment à ester en justice.

Au cours de la discussion du projet de loi «Franchimont», le Sénat avait inséré, dans le titre préliminaire du Code de procédure pénale, un article 5ter visant à permettre aux établissements d'intérêt public et aux ASBL ayant pour objet statutaire de défendre les droits de victimes de délit d'ester en justice dans le cas de délits commis contre les mineurs d'âge. Ces établissements devaient être habilités par le ministre de la Justice et recevoir l'accord de la victime (article 48 du projet de loi relatif à l'amélioration de la procédure pénale au stade de l'information

(*) Quatrième session de la 49ème législature

van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Gedr. St.*, Senaat, 1997-98, nr. 704/9; verslag, nr. 704/4, blz. 361-371).

Bij de terugkeer van dit wetsontwerp in de commissie voor de Justitie van de Kamer werd deze bepaling quasi unaniem verworpen, omdat men vreesde voor een zich steeds verder zettende trend naar privatisering van het strafrecht. Eén enkel lid verklaarde zich akkoord met het principe, maar meende dat de tekst voor technische verbetering vatbaar was en een ander lid verwees naar een globaal wetsvoorstel van haar partij inzake het optreden van verenigingen ter verdediging van collectieve belangen (*Gedr. St.*, Kamer, nr. 857/24, blz. 6-13). De bepaling werd bijgevolg door de Kamer opnieuw uit het ontwerp gelicht.

Naar aanleiding van een vraag van het Ouderplatform van verenigingen van ouders van slachtoffers werd door diverse politieke fracties overeengekomen om de problematiek nogmaals te bestuderen en na te gaan of via een gemeenschappelijk wetsvoorstel toch nog een regeling uitgewerkt zou kunnen worden.

Dit voorstel is daar een gevolg van. Het is een tussenoplossing die zowel rekening probeert te houden met de bezorgdheid van de Senaat als met de bezwaren van de Kamer.

Enerzijds wordt tegemoet gekomen aan de bezwaren van de Kamer, door niet te voorzien in een autonoom vorderingsrecht voor slachtofferverenigingen. Het ontwerp van de Senaat benaderde volgens de Kamer te veel een *actio popularis* (er was weliswaar «instemming» van het slachtoffer vereist, maar de vereniging kon wel in eigen naam optreden). Daarom wordt voorzien in een *vertegenwoordigingsrecht*, vergelijkbaar met en geïnspireerd op het vertegenwoordigingsrecht van vakbonden voor hun leden (cfr. art. 728, § 3, Ger. W.). Het is dus wel degelijk het slachtoffer dat in rechte optreedt, maar het kan zich laten vertegenwoordigen door een gemachtigde van een slachtoffervereniging.

Anderzijds werd rekening gehouden met de bezorgdheid van de Senaat dat het onderzoek en de rechtspleging inzake misdrijven ten aanzien van minderjarigen veelal gepaard gaat met enorme psychologische en sociale moeilijkheden. Aan deze bezorgdheid wordt volkomen tegemoet gekomen door dit voorstel, dat op dit punt zelfs nog iets verder gaat. Het toepassingsgebied is niet beperkt tot minderjarige slachtoffers van misdrijven, maar omvat alle slachtoffers (meerderjarigen en minderjarigen) van gewelddaden. Het toepassingsgebied is dus enerzijds ruimer, maar anderzijds ook duidelijker omschreven,

et de l'instruction, Doc. Sénat, 1997-1998, n° 704/9; rapport, n° 704/4, p. 361-371).

Lorsque ce projet de loi est revenu en commission de la Justice de la Chambre, c'est à la quasi unanimité que cette disposition a été rejetée, les membres craignant une tendance continuelle à la privatisation du droit pénal. Un seul membre s'est déclaré d'accord sur ce principe, mais a estimé qu'il convenait d'apporter des corrections techniques au texte, tandis qu'une autre membre a renvoyé à une proposition de loi globale, déposée par son parti, visant à régler le droit des associations d'introduire une action d'intérêt collectif (Doc. Chambre, n° 857/24, p. 6-13). La Chambre a dès lors à nouveau retiré la disposition du projet.

En réponse à une demande exprimée par le forum des associations des parents de victimes, plusieurs groupes politiques ont convenu de réexaminer la problématique et de voir s'il n'était pas possible de la régler en déposant une proposition de loi commune.

La présente proposition de loi est la concrétisation de cette initiative. Elle vise à présenter une solution intermédiaire tenant compte tout à la fois de la préoccupation du Sénat et des objections soulevées par la Chambre.

Nous avons tenu compte, d'une part, des objections formulées par la Chambre, en n'accordant pas de droit d'action autonome aux associations de victimes. La Chambre a en effet estimé que le droit d'action prévu par le projet du Sénat était trop proche d'une *actio popularis* (si le «consentement» de la victime était requis, l'association pouvait cependant agir en son nom propre). Aussi prévoyons-nous un *droit de représentation*, comparable au droit qu'ont les syndicats de représenter leurs membres (cf. l'art. 728, § 3, du Code judiciaire) et s'en inspirant. C'est donc véritablement la victime qui estera en justice, mais elle pourra se faire représenter par un mandataire d'une association de victimes.

Nous avons tenu compte, d'autre part, de la préoccupation du Sénat quant au fait que l'instruction et la procédure concernant des infractions commises à l'égard de mineurs suscitent généralement d'énormes difficultés psychologiques et sociales. La présente proposition de loi répond pleinement à cette préoccupation et va même encore un peu plus loin. La loi proposée s'appliquera en effet non pas seulement aux victimes mineures d'infractions, mais à toutes les victimes (majeures et mineures) d'actes de violence. Son champ d'application sera donc plus large, mais également mieux défini, puisqu'elle ne s'appliquera

omdat het beperkt wordt tot slachtoffers van geweld-daden tegen personen en niet tot minderjarige slachtoffers van alle misdrijven. De omschrijving beperkt zich uitdrukkelijk niet tot de misdrijven bedoeld in titel VIII van het Strafwetboek, maar moet feitelijk beoordeeld worden.

Voorts is het vertegenwoordigingsrecht niet beperkt tot geschillen betreffende de toepassing van de strafvordering, maar geldt het voor alle rechtsvorderingen, zowel voor de strafrechter als voor de burgerlijke rechter. Het klopt dat de burgerlijke partijstelling de meest voor de hand liggende rechtsvordering voor slachtoffers van een misdrijf is, maar dit hoeft niet steeds zo te zijn. Het kan immers zijn dat de strafvordering reeds verjaard is of dat een slachtoffer om persoonlijke redenen of wegens het karakter van een strafprocedure geen strafvordering wenst te initiëren of daarin niet wenst tussen te komen, maar zich toch tot de burgerlijke rechter wendt om een materiële of morele schadevergoeding te bekomen.

Voor de technische uitwerking van deze wet, werd inspiratie geput uit artikel 728, § 3, van het Gerechtelijk Wetboek (vertegenwoordigingsrecht van vakbondsafgevaardigden voor de arbeidsrechtbank) en uit de wet van 12 januari 1993 betreffende een vorderingsrecht inzake de bescherming van het leefmilieu (inzake de voorwaarden waaraan een VZW moet voldoen om in rechte op te treden).

R. LANDUYT

qu'aux victimes d'actes de violence commis à l'encontre de personnes et non aux victimes mineures de n'importe quelle infraction. C'est à dessein que nous n'avons pas limité son champ d'application aux infractions visées au titre VIII du Code pénal, de manière à ce qu'il doive faire l'objet d'une appréciation de fait.

Le droit de représentation ne se limitera en outre pas aux litiges concernant l'exercice de l'action publique, mais s'appliquera à toutes les actions en justice, tant devant le juge répressif que devant le juge civil. S'il est exact que la constitution de partie civile est l'action en justice à laquelle les victimes d'une infraction songent le plus volontiers, il ne doit pas nécessairement en aller ainsi. Il se peut en effet que l'action publique soit déjà prescrite ou que, pour des raisons personnelles ou en raison du caractère de la procédure pénale, une victime ne souhaite pas intenter d'action publique ou ne souhaite pas intervenir dans celle-ci mais s'adresse malgré tout au juge civil afin d'obtenir une réparation matérielle ou morale.

En ce qui concerne la formulation de la loi proposée, nous nous sommes inspirés de l'article 728, § 3, du Code judiciaire (droit de représentation des délégués syndicaux devant le tribunal du travail) et de la loi du 12 janvier 1993 concernant un droit d'action en matière de protection de l'environnement (en ce qui concerne les conditions auxquelles une ASBL doit satisfaire pour pouvoir ester en justice).

VOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In het Gerechtelijk Wetboek wordt een artikel *728bis* ingevoegd, luidende:

«Art. *728bis*. Een slachtoffer van gewelddaden tegen personen kan zich in een geding laten vertegenwoordigen door de afgevaardigde van een vereniging zonder winstgevend doel die voldoet aan de voorwaarden bepaald in het tweede lid. Mits een schriftelijke volmacht kan de afgevaardigde in naam van het slachtoffer alle handelingen verrichten die bij deze vertegenwoordiging behoren, pleiten en alle mededelingen ontvangen betreffende de behandeling en de berechting van het geschil.

De vereniging zonder winstgevend doel waarvan sprake is in het eerste lid moet aan de volgende voorwaarden voldoen:

1° alle voorschriften van de wet van 27 juni 1921 waarbij aan de verenigingen zonder winstgevend doel en aan de instellingen van openbaar nut rechtspersoonlijkheid wordt verleend, naleven;

2° hulp verlenen aan slachtoffers van gewelddaden of de bescherming van hun rechten en belangen tot statutair doel hebben en door overlegging van haar activiteitenverslagen of van enig ander stuk bewijzen dat er een werkelijke bedrijvigheid is die overeenstemt met dit doel;

3° op de dag waarop zij in rechte optreedt sedert ten minste drie jaar rechtspersoonlijkheid bezitten.».

Art. 3

In de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering wordt een artikel *5ter* ingevoegd, luidende:

«Art. *5ter*. In alle geschillen waartoe de toepassing van de strafvordering wegens gewelddaden tegen personen aanleiding geeft, kan het slachtoffer zich laten vertegenwoordigen door een vereniging zonder winstgevend doel onder de voorwaarden bepaald bij artikel *728bis* van het Gerechtelijk Wetboek.».

21 april 1998

R. LANDUYT

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Un article *728bis*, libellé comme suit, est inséré dans le Code judiciaire:

«Art. *728bis*. Une victime d'actes de violence commis à l'encontre de personnes peut se faire représenter dans un litige par le délégué d'une association sans but lucratif qui satisfait aux conditions fixées à l'alinéa 2. Moyennant une procuration écrite, le délégué peut accomplir au nom de la victime toutes les diligences que cette représentation comporte, plaider et recevoir toutes communications relatives à l'instruction et au jugement du litige.

L'association sans but lucratif visée à l'alinéa 1er doit satisfaire aux conditions suivantes:

1° respecter toutes les dispositions de la loi du 27 juin 1921 accordant la personnalité civile aux associations sans but lucratif et aux établissements d'utilité publique;

2° venir en aide aux victimes d'actes de violence ou avoir pour objet statutaire la protection de leurs droits et intérêts et apporter la preuve, par production de ses rapports d'activité ou de tout autre document, qu'elle a réellement une activité qui correspond à cet objet;

3° être dotée de la personnalité juridique depuis au moins trois ans au moment où elle est en justice.».

Art. 3

Un article *5ter*, libellé comme suit, est inséré dans le titre préliminaire du Code de procédure pénale:

«Art. *5ter*. Dans tous les litiges résultant de l'exercice de l'action publique à la suite d'actes de violence commis à l'encontre de personnes, la victime peut se faire représenter par une association sans but lucratif aux conditions fixées par l'article *728bis* du Code judiciaire.».

21 avril 1998